

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol. 12, No. 2, 2017, pp. 307 - 322

OJED

An Online Journal
of Education
<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL FOR AN ART EDUCATION THESIS

นางสาวเบญจราวี เรือนทิพย์ *

Benrava Ruantip

อ.ดร.โสมฉาย บุญญานันต์ **

Soamshine Boonyananta, Ph.D.

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ 1. หลักสูตรศิลปศึกษาในประเทศไทยที่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา 3 แห่ง ได้แก่ 1) สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2) สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ 3) สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2. อาจารย์ผู้จัดการเรียนการสอนและ/หรือผู้ประสานงานรายวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 แห่ง 3. อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโททางศิลปศึกษา และ 4. อาจารย์ในหลักสูตรศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่เปิดสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสังเกตเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษาที่พึงประสงค์สำหรับสถาบันอุดมศึกษาภายในประเทศไทย มีทั้งหมด 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 การวิจัยเพื่อการสร้างสรรค์ เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐาน เทคนิควิธีการ ข้อมูลแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอย่างมีระบบโดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรคผลงานที่จะเกิดคุณประโยชน์ทางการศึกษา และ รูปแบบที่ 2 การวิจัยผลงานสร้างสรรค์ เป็นการศึกษาค้นคว้าตัวผลงานศิลปกรรม/ผลงานสร้างสรรค์อย่างลึกซึ้ง นำไปสู่การวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีในการสร้างสรรค์ผลงาน ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง เทคนิควิธีการสร้างสรรค์ โดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าผลงานสร้างสรรค์อย่างละเอียดเพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่นาสนใจ แนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน ตลอดจนนวัตกรรมต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์ทางการศึกษา

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: r.benrava@gmail.com

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: soamshine.b@chula.ac.th

ISSN1905-4491

ABSTRACT

This thesis aimed to propose instructional guidelines for art education thesis course undergraduate level. The study is a mixed method research design. The population included; 1. Art programs offering art education thesis courses in 3 universities in Thailand consisting of; 1) Art Education Division, Department of Art, Music and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, 2) Art Education Division, Faculty of Education, Khonkaen University and; 3) Art Education Division, Faculty of Education, Prince of Songkla University; 2. Instructors and/or art education thesis course coordinators in the 3 universities; 3. Art education thesis advisors and; 4. Instructors in art education division in universities not offering art education thesis course. The research instruments included a structured interview and a document synthesis form. The results revealed 2 models of desired art education thesis in higher educational institutions in Thailand as follows. Model 1: Research for creativity focused on basic investigation, methodology, contextual information associated with a research basis, leading to the creation of educational benefits. Model 2: Research of creativity focused on in-depth investigation of art work/creative work, leading to analyzing theories of creation, relevant basic information and techniques of creativity. The second model applied research methodologies as tools to explore creative work in details, building new and interesting body of knowledge, guidelines for creativity and innovation beneficial to education field.

คำสำคัญ: ปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา / ศิลปศึกษา

KEYWORDS: ART EDUCATION THESIS / ART EDUCATION

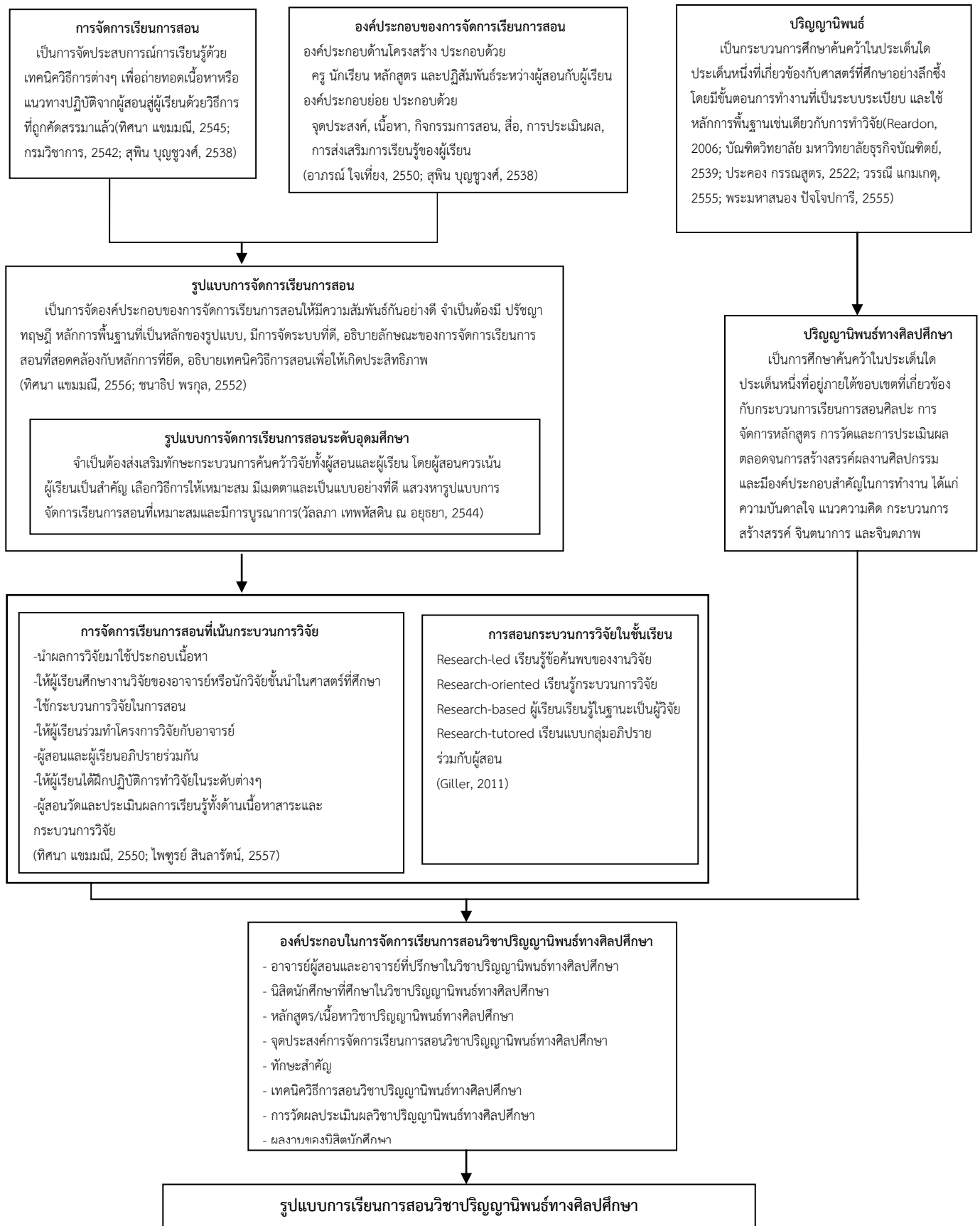
บทนำ

ปริญญานิพนธ์เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบระเบียบในประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่ผู้ศึกษา มีความสนใจ นับว่าเป็นการประมวลความรู้ทั้งหมดที่นิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้ภายใต้บริบทของศาสตร์เฉพาะทาง ในระดับปริญญาตรี ด้วยการเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีต่างๆอันเป็นนามธรรมนำไปสู่ผลงานอันเป็นรูปธรรม อย่างชัดเจนโดยอาศัยหลักการพื้นฐานของกระบวนการวิจัยในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย 1) การกำหนด ปัญหา 2) การตั้งสมมติฐาน 3) การออกแบบการวิจัย 4) การพัฒนาเครื่องมือ 5) การกำหนดประชากรและ กลุ่มตัวอย่าง 6) การเก็บรวบรวมข้อมูล 7) การวิเคราะห์ข้อมูล 8) การสรุปผลการวิจัย 9) การเขียนรายงาน การวิจัย (วรรณิ แกมเกตุ, 2555) นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อส่งเสริมให้ นิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้กระบวนการพื้นฐานทางการวิจัยภายใต้ศาสตร์เฉพาะทางที่กำลังศึกษา รูปแบบดังกล่าว มีวิธีการสอนโดยใช้ผลการวิจัยประกอบการสอน, ให้ผู้เรียนศึกษางานวิจัยของอาจารย์หรือนักวิจัยชั้นนำใน ศาสตร์ที่ศึกษา, ให้ผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์ และให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการทำวิจัยในระดับต่างๆ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2557) จากการสำรวจผู้วิจัยพบว่าปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดหลักสูตรศิลปศึกษา ทั้งหมด 6 แห่ง เมื่อศึกษาเอกสารหลักสูตรของแต่ละสถาบันก็พบว่ามีสถาบันที่กำหนดให้มีการจัดการเรียนการ สอนวิชาปริญญานิพนธ์ทั้งหมด 3 สถาบัน ได้แก่ 1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2) มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ

3) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จะเห็นได้ว่าการเรียนศิลปศึกษาจำเป็นต้องมีการทำปริญญานิพนธ์ในชั้นปีสุดท้ายของการเรียนการสอน เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้ค้นคว้าในประเด็นที่สนใจและประมวลใช้ทฤษฎีที่ได้เรียนทั้งหมดในขอบเขตที่เหมาะสม โดยจำเป็นต้องคำนึงถึงวิธีการวิจัยในกลุ่มศิลปศึกษา ดังที่ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2548) อธิบายถึงขอบเขตการวิจัยในกลุ่มศิลปศึกษาว่าประกอบด้วย การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนศิลปะ การจัดการหลักสูตร การวัดและการประเมินผล ตลอดจนการวิจัยผลงานศิลปกรรม นอกจากนี้ยังอธิบายเพิ่มเติมว่าการทำศิลปนิพนธ์นั้นจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ความบันเทิงใจ 2) แนวความคิด 3) กระบวนการสร้างสรรค์ 4) จินตนาการ 5) จินตภาพ นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงการจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กันซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบรวม ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน และหลักสูตร/เนื้อหา และองค์ประกอบย่อย ได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และการวัดผลประเมินผล (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2550) จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากสถาบันอุดมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา ทั้ง 3 แห่ง พบว่าแต่ละแห่งมีวิธีการจัดการองค์ประกอบของการเรียนการสอนได้อย่างน่าสนใจ มีกระบวนการบริหารจัดการภายในรายวิชาที่แตกต่างกันตามบริบทของสถาบัน ส่วนในสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในหลักสูตรยังไม่มีเปิดสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา หรือมีแนวโน้มที่จะเปิดสอนในรายวิชาดังกล่าวในอนาคตนั้นยังขาดแนวทางปฏิบัติเชิงรูปแบบที่เป็นรูปธรรมเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาขึ้น เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในหลักสูตรยังไม่มีเปิดสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา หรือมีแนวโน้มที่จะเปิดสอนในรายวิชาดังกล่าวในอนาคต โดยจะศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศึกษาและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา พร้อมทั้งเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์อาจารย์ผู้จัดการเรียนการสอนและ/หรือผู้ประสานงานรายวิชาปริญญานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาในวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาภายในสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาทั้ง 3 สถาบัน ได้แก่ 1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2) มหาวิทยาลัยขอนแก่น 3) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทำแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาที่เรียนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในองค์ประกอบแต่ละด้าน และทำการสัมภาษณ์อาจารย์ในหลักสูตรศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่เปิดสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3) มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาแล้วพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรในขอบเขตของการวิจัย

1. หลักสูตรศิลปศึกษาในประเทศไทยที่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา 3 สถาบัน ได้แก่

1.1 สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.3 สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2. อาจารย์ผู้จัดการเรียนการสอนและ/หรือผู้ประสานงานวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา จากสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 สถาบัน ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 3 คน

3. อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโททางศิลปศึกษา จากสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 สถาบัน ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 4 คน

3.1 เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศึกษา

3.2 มีประสบการณ์การสอนศิลปศึกษา 5 ปีขึ้นไป และมีประสบการณ์เป็นที่ปรึกษาปริญญาโททางศิลปศึกษา

4. อาจารย์ในหลักสูตรศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่มีวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 3 คน

4.1 เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศึกษา

4.2 มีประสบการณ์การสอนศิลปศึกษา 5 ปีขึ้นไป

5. นิสิตนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในวิชาปริญญาโทจาก 3 สถาบัน ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา ภายในประเทศไทย ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ วิเคราะห์เอกสารและเปรียบเทียบข้อมูลในขั้นต้น โดยใช้ตารางวิเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาทสำคัญในรายวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์อาจารย์ผู้จัดการเรียนการสอนและ/หรือผู้ประสานงานรายวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาในรายวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา จากจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ แล้ววิเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษาของสถาบันทั้ง 3 แห่ง และเปรียบเทียบอย่างละเอียด

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ความต้องการในการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษาของอาจารย์ในหลักสูตรศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่เปิดสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยบูรพา

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา โดยประกอบด้วย ลักษณะของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ กระบวนการดำเนินการของแต่ละรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 5 ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและประเมินรูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา

ขั้นตอนที่ 6 ปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา ให้สมบูรณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ตารางบันทึกข้อมูลสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่เปิดสอนหลักสูตรศิลปศึกษาและส่งเสริมการทำปริญญาโท

2. ตารางบันทึกการเก็บข้อมูลในการทำวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา

3. แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้จัดการเรียนการสอนและ/หรือผู้ประสานงานวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) โดยจะใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Information) ประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ด้านอาจารย์ผู้ประสานงาน 2) ด้านอาจารย์ที่ปรึกษา 3) ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ 4) ด้านเนื้อหาสาระ 5) ด้านทักษะ 6) ด้านเทคนิควิธีการสอน 7) ด้านการวัดผลและประเมินผล 8) ด้านผลงานของนิสิตนักศึกษา

4. แบบสัมภาษณ์อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโททางศิลปศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) โดยจะใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Information) ประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ด้านอาจารย์ที่ปรึกษา 2) ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ 3) ด้านเนื้อหาสาระ 4) ด้านทักษะ 5) ด้านเทคนิควิธีการสอน 6) ด้านการวัดผลและประเมินผล 7) ด้านผลงานของนิสิตนักศึกษา

5. แบบสัมภาษณ์อาจารย์ในหลักสูตรศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่เปิดสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) โดยจะใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Information) ประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านเทคนิควิธีการสอน 4) ด้านการวัดผลและประเมินผล 5) ด้านผลงานของนิสิตนักศึกษา

6. แบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาที่เรียนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

การเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ อาจารย์ผู้จัดการเรียนการสอนและ/หรือผู้ประสานงานวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา จำนวน 3 คน อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโททางศิลปศึกษา จำนวน 4 คน และอาจารย์ในหลักสูตรศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่มีวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา จำนวน 3 คน โดยนัดวัน เวลา สถานที่ที่จะสัมภาษณ์
2. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการนำแบบสอบถามไปยังสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษาทั้ง 3 สถาบัน และขอความร่วมมือการตอบแบบสอบถามจากนิสิตนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบกับการบรรยาย
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้จัดการเรียนการสอนและ/หรือผู้ประสานงานวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโททางศิลปศึกษา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ประกอบกับตารางวิเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนการสอนของแต่ละสถาบัน
3. วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการในการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษาจากการสัมภาษณ์อาจารย์ในหลักสูตรศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่เปิดสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา
4. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามนิสิตนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา เป็นแบบสอบถามที่ใช้เกณฑ์ของ Likert scale โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ลำดับ	วิธีการเก็บข้อมูล	ข้อมูล/หลักการ
1	ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	โครงสร้างขององค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนแต่ละด้าน รูปแบบการสอนแบบเน้นการวิจัยเป็นฐาน รูปแบบการสอนแบบเน้นการสร้างสรรค์เป็นฐาน การทำปริญญานิพนธ์ สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดหลักสูตรศิลปศึกษาภายในประเทศไทย
2	การสัมภาษณ์อาจารย์ผู้ประสานงานและ/หรือผู้จัดการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา	บทบาทของผู้ประสานงาน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา กระบวนการบริหารจัดการภายในวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา
3	การสัมภาษณ์อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา	บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา
4	การสัมภาษณ์อาจารย์ในหลักสูตรศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่มีวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา	ความต้องการในการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่มีวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา
5	สอบถามนิสิตนักศึกษา	ความคิดเห็นในการพัฒนาวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา

ตารางที่ 1 ตารางแสดงที่มาของข้อมูล/หลักการต่างๆ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาภายในประเทศไทยในปัจจุบันมีรายละเอียด ดังนี้

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีรายวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาและวิชาที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 2 วิชา ได้แก่ 1) วิชาการศึกษารายบุคคล (Individual Study) ซึ่งเป็นวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 หน่วยกิต จัดอยู่ในกลุ่มวิชาเลือก กำหนดให้นิสิตนักศึกษาลงทะเบียนเรียนในชั้นปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 1 ในรายวิชานี้จะมีการสอบนำเสนอโครงร่างทั้งหมด 1 ครั้ง และยังไม่มีการจัดนิทรรศการในวิชานี้ 2) วิชาการศึกษาศิลปะภายใต้การนิเทศ (Supervised Study in Art) ซึ่งเป็นวิชาหลัก จำนวน 3 หน่วยกิต จัดอยู่ในกลุ่มวิชาเอกบังคับ กำหนดให้นิสิตนักศึกษาลงทะเบียนเรียนในชั้นปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 2 ในรายวิชานี้จะมีการสอบนำเสนอความก้าวหน้าทั้งหมด 2 ครั้ง โดยแบ่งเป็นการนำเสนอความก้าวหน้าร้อยละ 50 ของงาน และการนำเสนอผลงานที่เสร็จสมบูรณ์ โดยผลงานในรายวิชานี้ประกอบไปด้วย รูปเล่มภาคานิพนธ์ 1 เล่ม และผลงานสร้างสรรค์ กำหนดให้มีการนำผลงานของนิสิตนักศึกษาออกจัดแสดงนิทรรศการสู่สาธารณะ

2. มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีรายวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาและวิชาที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 1 วิชา ได้แก่ วิชาการศึกษาศิลปะภายใต้การนิเทศ (Supervised Study in Art) จำนวน 3 หน่วยกิต จัดอยู่ในกลุ่มวิชาเอกบังคับ กำหนดให้นิสิตนักศึกษาลงทะเบียนเรียนในชั้นปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 1 ในรายวิชานี้จะมีการสอบนำเสนอความก้าวหน้าทั้งหมด 2 ครั้ง โดยแบ่งเป็นการนำเสนอโครงร่างครั้งแรก และการนำเสนอผลงาน

ที่สมบูรณ์ ซึ่งในระหว่างภาคการศึกษาจะมีการนัดตรวจผลงานแบบสัปดาห์เว้นสัปดาห์ โดยผลงานในรายวิชานี้ ประกอบไปด้วย รูปเล่มปริญญานิพนธ์ 1 เล่ม และผลงานสร้างสรรค์ กำหนดให้มีการนำผลงานของนิสิต นักศึกษาจัดแสดงนิทรรศการที่ห้องจัดแสดงของสาขาวิชา

3. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีรายวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาและวิชาที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 3 วิชา ได้แก่ 1) วิชาการวิจัยทางศิลปศึกษา (Research in Art Education) ซึ่งเป็นวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 หน่วยกิต จัดอยู่ในกลุ่มวิชาเอกบังคับ กำหนดให้นิสิตนักศึกษาลงทะเบียนเรียนในชั้นปีที่ 3 ภาคการศึกษาที่ 2 ในรายวิชานี้จะมีการสอบนำเสนอความก้าวหน้าทั้งหมด 3 ครั้ง และยังไม่มีการจัดนิทรรศการในวิชานี้ 2) วิชา ศิลปนิพนธ์สาขาศิลปศึกษา1 (Research Study in Art Education I) ซึ่งเป็นวิชาหลักตัวแรก จำนวน 2 หน่วยกิต จัดอยู่ในกลุ่มวิชาเอกบังคับ กำหนดให้นิสิตนักศึกษาลงทะเบียนเรียนในชั้นปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 1 ในรายวิชานี้จะมีการสอบนำเสนอความก้าวหน้าทั้งหมด 3 ครั้ง โดยผลงานในรายวิชานี้คือ ผลงานสร้างสรรค์ที่ เสร็จสมบูรณ์ ซึ่งยังไม่มีการจัดนิทรรศการในวิชานี้ แต่จะนำไปจัดแสดงในวิชาศิลปนิพนธ์สาขาศิลปศึกษาใน ภาคการศึกษาที่ 2 ต่อไป 3) วิชาศิลปนิพนธ์สาขาศิลปศึกษา2 (Research Study in Art Education II) ซึ่งเป็นวิชาหลักตัวที่สอง จำนวน 3 หน่วยกิต จัดอยู่ในกลุ่มวิชาเอกบังคับ กำหนดให้นิสิตนักศึกษาลงทะเบียน เรียนในชั้นปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 2 ในรายวิชานี้จะมีการสอบนำเสนอความก้าวหน้าทั้งหมด 4 ครั้ง โดย แบ่งเป็นการนำเสนอความก้าวหน้าร้อยละ 25 ร้อยละ 50 ร้อยละ 75 และผลงานที่เสร็จสมบูรณ์ตามลำดับ โดยผลงานในรายวิชานี้ประกอบไปด้วย รูปเล่มปริญญานิพนธ์ 1 เล่ม แผนการเรียนการสอนในหัวข้อที่นิสิต นักศึกษาเลือกทำ(แทรกอยู่ในเล่มปริญญานิพนธ์) กำหนดให้มีการนำผลงานของนิสิตนักศึกษาจัดแสดง นิทรรศการสู่สาธารณะ

มหาวิทยาลัย	จำนวนวิชา	ชื่อวิชา	หน่วยกิต	ประเภทของวิชา	วิชาบังคับ	วิชาเลือก	เวลาเรียน		สอบนำเสนอ	นิทรรศการ	สิ่งที่นักศึกษาต้องทำ
							ชั้นปีที่	ภาคการศึกษาที่			
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	2	1.วิชาการศึกษารายบุคคล	1	วิชาที่เกี่ยวข้อง		/	4	1	1	-	- พัฒนาโครงร่าง (บทที่ 1-2)
		2.วิชาการศึกษาศิลปะภายใต้การนิเทศ	3	วิชาหลัก	/		4	2	2	/	- พัฒนาโครงร่าง (บทที่ 3-5) - พัฒนาผลงาน
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	1	1.วิชาการศึกษาศิลปะภายใต้การนิเทศ	3	วิชาหลัก	/		4	1	2	/	- พัฒนาโครงร่าง - พัฒนาผลงาน

มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์	3	1.วิชาการวิจัยทาง ศิลปศึกษา	2	วิชาที่ เกี่ยวข้อง	/		3	2	3	-	- พัฒนาโครงสร้าง (บทที่1-2)
		2.วิชาศิลปนิพนธ์ สาขาศิลปศึกษา	2	วิชาหลัก	/		4	1	3	-	- พัฒนาผลงาน
		3.วิชาศิลปนิพนธ์ สาขาศิลปศึกษา	3	วิชาหลัก	/		4	2	4	/	- พัฒนาโครงสร้าง (บทที่3-5) - ออกแบบแผนการสอน ตามหัวข้องาน

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบรายวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษาของทั้ง 3 สถาบัน

ตอนที่ 2 องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษาที่พึงประสงค์

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและ/หรือผู้ประสานงานวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโททางศิลปศึกษา และอาจารย์ในหลักสูตรศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่มีวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษา ตามองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน พบว่า

1) **ด้านอาจารย์ผู้ประสานงาน** อาจารย์ผู้ประสานงานวิชาปริญญาโททางศิลปศึกษาต้องมีบทบาทในการประสานงานระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาและนิสิตนักศึกษาโดยไม่ก้ำก๋ายในกระบวนการให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา มีหน้าที่ในการคัดเลือกข้อมูลที่จะนำไปใช้บรรยายในชั่วโมง มีหน้าที่ติดตามความคืบหน้าในการทำงานของนิสิตนักศึกษาโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเหลือในการติดตามข้อมูล กระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาได้เก็บบันทึกขั้นตอนการทำงานตลอดจนการนำมาถ่ายทอดด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การเขียนอธิบาย การเผยแพร่ลงในเครือข่ายสังคมออนไลน์ การตัดต่อวิดีโอ และการผลิตสื่อในรูปแบบที่ทันสมัย เป็นต้น สนับสนุนให้นิสิตนักศึกษารสร้างแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Youtube เป็นต้น

2) **ด้านอาจารย์ที่ปรึกษา** ต้องมีการให้คำปรึกษาในรูปแบบกลุ่มสลับกับการให้คำปรึกษาในรูปแบบรายบุคคล โดยกำหนดให้อาจารย์ประจำหลักสูตรทุกท่านมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาปริญญาโท เปิดกว้างในการกำหนดแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษา เช่น การแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาหลักท่านเดียว การแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาหลักดูแลร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม การแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาโดยรับการเสนอรายชื่ออาจารย์จากนิสิตนักศึกษา

3) **ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้** ต้องมีการกำหนดจุดประสงค์ที่มีลักษณะครอบคลุม โดยมุ่งเน้นให้นิสิตนักศึกษาเชื่อมโยงความรู้ที่ได้ศึกษามาตลอดหลักสูตรเพื่อประยุกต์ใช้ตามหัวข้อการทำงานได้อย่างเหมาะสม มุ่งเน้นให้นิสิตนักศึกษาเรียนรู้กระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบโดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเป็นฐาน มุ่งเน้นให้นิสิตนักศึกษาเกิดทักษะในการปฏิบัติผลงานสร้างสรรค์ มุ่งเน้นให้นิสิตนักศึกษาฝึกการนำเสนอผลงานในรูปแบบของการจัดสัมมนาหรือจัดนิทรรศการ ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการวิจารณ์ศิลปะ

4) **ด้านเนื้อหาสาระ** ต้องมีการให้ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่นิสิตนักศึกษาในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ การเขียนโครงการ การเขียนรายงานวิจัย เทคนิควิธีการเก็บข้อมูล เทคนิควิธีการทำวิจัย ความรู้ในการนำเสนอและเผยแพร่ผลงานในรูปแบบต่างๆ ผู้สาธารณะ วัฒนธรรมการวิจารณ์ศิลปะ ตลอดจนการให้ตัวอย่างที่ดี แนะนำแหล่งข้อมูลเพื่อการค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตัวเอง และการเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้กับนิสิตนักศึกษา

5) **ด้านทักษะ** ต้องมีการฝึกฝนให้นิสิตนักศึกษาเกิดทักษะทางการวิจัยศิลปศึกษา ทักษะการคิดแก้ปัญหา ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการสร้างสรรค์งานที่มีลักษณะเฉพาะตน ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการวิจารณ์ศิลปะ และทักษะทางวิชาชีพ

6) **ด้านเทคนิควิธีการสอน** ต้องมีการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผสมผสานกันตามความเหมาะสมของบริบทต่างๆ ดังนี้ การบรรยาย การอภิปรายในชั้นเรียน การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้แบบกลุ่ม การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การสอนโดยใช้วิธีการวิจัยเป็นฐาน การสอนแบบทีม การฝึกทักษะปฏิบัติ (ค้นคว้าด้วยตนเอง ศึกษาดูงาน) และการศึกษาจากกระบวนการทำงานของศิลปินที่เป็นแบบอย่าง

7) **ด้านการวัดผลและประเมินผล** ต้องมีการวัดผลและประเมินผลในรายละเอียดดังนี้ ประเมินความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ประเมินพฤติกรรมการทำงานและความสม่ำเสมอในการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา ประเมินคุณภาพงาน และประเมินการจัดแสดงผลงาน/นิทรรศการ

8) **ด้านผลงานของนิสิตนักศึกษา** ต้องกำหนดให้มีการจัดทำรูปเล่มปริญญานิพนธ์/ภาคานิพนธ์ควบคู่กับการทำผลงานสร้างสรรค์ การจัดนิทรรศการ

ข้อมูลความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนิสิตนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาจาก 3 สถาบัน ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นในภาพรวมของนิสิตนักศึกษาในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{x}=4.04$, $S.D.=0.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่นิสิตนักศึกษาเห็นด้วยมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ข้อ คือ การแบ่งให้นิสิตนักศึกษาได้รับคำปรึกษาและได้รับการชี้แนะแนวทางในการทำปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญตรงตามหัวข้อ ($\bar{x}=4.46$, $S.D.=0.69$) และ การนำเสนอผลงานด้วยวิธีการจัดนิทรรศการศิลปะ ($\bar{x}=4.46$, $S.D.=0.66$) รองลงมาคือ การกำหนดวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาเป็นวิชาบังคับสำหรับนิสิตนักศึกษาสาขาวิชาศิลปศึกษา ($\bar{x}=4.39$, $S.D.=0.64$) และ การเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาได้ทำปริญญานิพนธ์ในหัวข้อที่ตนสนใจ ภายใต้ขอบเขตของหลักสูตรศิลปศึกษา ($\bar{x}=4.38$, $S.D.=0.78$) ตามลำดับ ส่วนประเด็นที่นิสิตนักศึกษาเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ การกำหนดให้ทำปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาในเชิงวิชาการเพียงอย่างเดียว ($\bar{x}=3.08$, $S.D.=1.30$)

ตอนที่ 3 รูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา

รูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาได้รับการพัฒนามาจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและ/หรือผู้ประสานงานในวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา อาจารย์ในหลักสูตรศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่มีวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา แบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา จาก 3 สถาบัน และการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผ่านการตรวจประเมินรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน มาแล้วเสร็จสิ้น โดยมีรายละเอียดของรูปแบบ ดังนี้

ลักษณะของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

รูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้ ประกอบกับการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้ประสานงานและอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่มีวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา และการสัมภาษณ์ความต้องการของอาจารย์ในหลักสูตรศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่มีวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา ตามองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้ 1) ด้านอาจารย์ผู้ประสานงาน 2) ด้านอาจารย์ที่ปรึกษา 3) ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ 4) ด้านเนื้อหาสาระ 5) ด้านทักษะ 6) ด้านเทคนิควิธีการสอน 7) ด้านการวัดผลและประเมินผล 8) ด้านผลงานของนิสิตนักศึกษา

หลักการของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

หลักการของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นได้มาจากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนแบบเน้นการวิจัยเป็นฐาน และสอนแบบเน้นการสร้างสรรค์เป็นฐาน

โดยการสอนแบบเน้นการวิจัยเป็นฐานนั้นผู้วิจัยได้ประมวลมาจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่มีนักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอเอาไว้เกี่ยวกับการสอนแบบเน้นการวิจัยเป็นฐาน ออกมาเป็นโครงสร้างที่เป็นหลักปฏิบัติภายในรูปแบบ ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนศึกษางานวิจัยชั้นนำในศาสตร์ที่ตนศึกษา เพื่อให้ได้เรียนรู้ผลการวิจัยตลอดจนองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกิดจากงานวิจัยในศาสตร์ทางการศึกษาและศิลปศึกษา
2. ใช้กระบวนการวิจัยในการสอน ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้กระบวนการวิจัยในเบื้องต้น หรือได้ลงมือศึกษาค้นคว้าในหัวข้อที่ตนเองสนใจตามหลักการทางวิชาการ
3. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการวิจัยด้วยตนเองภายใต้การดูแลของอาจารย์ ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้วิจัยลงมือปฏิบัติการวิจัยด้วยตัวเองตลอดกระบวนการ โดยมีอาจารย์คอยดูแลให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด
4. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับผลของการวิจัย จัดการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเกี่ยวกับผลของการวิจัย ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่างๆที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำการศึกษาวิจัย

5. ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการวิจัย ผู้สอนทำการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกด้านที่ให้ผู้เรียนศึกษาและปฏิบัติ

ในส่วนของแนวทางการสอนแบบเน้นการสร้างสรรค์เป็นฐานผู้วิจัยได้ประมวลมาจากนักวิชาการหลายคนที่ได้นำเสนอแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยทางศิลปะ การวิจัยทางศิลปะและศิลปะประยุกต์ เพื่อให้ได้โครงสร้างของรูปแบบการสอนแบบเน้นการสร้างสรรค์เป็นฐานที่เหมาะสมสำหรับหลักสูตรศิลปศึกษาที่สุด โดยมีจุดประสงค์และแนวทางของรูปแบบ ดังนี้

จุดประสงค์ในการทำปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา

เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนศิลปะ การจัดการหลักสูตร การวัดและประเมินผล การสร้างนวัตกรรม ตลอดจนการวิจัยผลงานศิลปกรรม เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

แนวทางของรูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา

รูปแบบที่ 1 การวิจัยเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะและนวัตกรรมการสอนศิลปศึกษา

เป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูล เทคนิควิธีการ ข้อมูลแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอย่างมีระบบ โดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเป็นฐานในการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงาน นวัตกรรม สื่อสารสนเทศ หรือผลงานในเชิงรูปธรรมที่จะเกิดคุณประโยชน์ทางการศึกษา/ศิลปศึกษา

รูปแบบที่ 2 การวิจัยผลงานสร้างสรรค์เพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมการสอนศิลปศึกษา

เป็นการลงมือศึกษาค้นคว้าตัวผลงานศิลปกรรม/ผลงานสร้างสรรค์อย่างลึกซึ้ง นำไปสู่การวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง เทคนิควิธีการสร้างสรรค์ โดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าผลงานสร้างสรรค์อย่างละเอียดเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่น่าสนใจ แนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน ตลอดจนนวัตกรรมต่างๆที่จะเป็นประโยชน์ในทางการศึกษา/ศิลปศึกษา

ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงสำคัญภายในรูปแบบออกเป็น 3 ช่วงเพื่อแยกออกเป็นขั้นตอนในการดำเนินการในภาพรวม ดังนี้

1) ขั้นเตรียม (ช่วงต้น) เป็นการเริ่มต้นให้นิสิตนักศึกษาได้เห็นตัวอย่างของผลงานปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาที่อยู่ในเกณฑ์ที่ดีถึงดีมาก สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและขอบเขตในการทำปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา ได้แก่ การนำองค์ความรู้ทางศิลปศึกษามาเป็นฐานในการทำงานสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรมทางด้านศิลปศึกษา เป็นต้น อาจารย์ให้คำแนะนำวิธีการทำงานโดยอาศัยกระบวนการวิจัยเป็นฐาน แนะนำเทคนิควิธีการสืบค้นข้อมูล การอ้างอิงข้อมูลที่ต้องตามหลักวิชาการ การเขียนรายงานการวิจัย วิธีการเก็บข้อมูล การนำเสนอข้อมูล การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ตลอดจนการปลูกฝังวัฒนธรรมการวิจารณ์ศิลปะ

2) ขั้นปฏิบัติ (ช่วงกลาง) นิสิตนักศึกษาเลือกหัวข้อที่ตนสนใจศึกษาเพื่อทำปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาในแนวทางที่ถนัด โดยนำเอาเทคนิควิธีการต่างๆที่ได้เรียนรู้ในขั้นเตรียมมาปฏิบัติงานด้วยตัวเองอย่างเหมาะสมตามหัวข้อการทำงานที่นิสิตนักศึกษาเป็นผู้เลือกศึกษาด้วยตนเอง มีการกำหนดขอบเขตของเรื่องที่ศึกษาเพื่อให้การศึกษาค้นคว้าข้อมูลนั้นเป็นไปได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้งในประเด็นดังกล่าว กำหนด

จุดประสงค์ในการศึกษาที่ชัดเจนเพื่อให้มีความเชื่อมโยงกับกระบวนการทำงานทั้งหมดและสอดคล้องกับผลงานที่จะเกิดขึ้น สิ่งที่สำคัญคือนิสิตนักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลและบันทึกทุกขั้นตอนกระบวนการทำงานและสามารถอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นโดยการเรียบเรียงออกมาเป็นภาษาเขียนที่เข้าใจง่าย กระชับ และสามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน ผลงานที่ได้จากการทำปริญญานิพนธ์นั้นสามารถสร้างสรรค์ขึ้นมาได้หลายรูปแบบตามแนวทางหัวข้อที่นิสิตนักศึกษาได้เลือกทำ เช่น นวัตกรรมการสอนศิลปศึกษา ผลงานสร้างสรรค์ เป็นต้น โดยกระบวนการปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์นั้นจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ

3) ขั้นสรุปงาน (ช่วงสุดท้าย) นิสิตนักศึกษาสรุปผลการปฏิบัติงานและนำเสนอผลงานที่ได้ทำตลอดภาคการศึกษา โดยนิสิตนักศึกษาสามารถเลือกวิธีการนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์ตามความเหมาะสม และข้อจำกัดทางด้านเวลา เช่น การนำเสนอปากเปล่าประกอบสื่อสร้างสรรค์ การนำเสนอผ่านวิดีโอ การนำเสนอผ่านผลงานภาพเคลื่อนไหวหรือการ์ตูนอนิเมชัน เป็นต้น เพื่อสร้างความหลากหลายให้กับรูปแบบการนำเสนอ สร้างความน่าสนใจให้กับผลงาน นอกจากนี้นิสิตนักศึกษายังต้องฝึกทักษะในการสื่อสารและถ่ายทอดเพื่อให้ผู้อื่นสามารถเข้าใจผลงานได้อย่างง่ายที่สุด หลังจากการนำเสนอผลงานต่อคณาจารย์และคณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาแล้ว นิสิตนักศึกษาจะต้องทำการเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณะในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดสัมมนา การจัดแสดงนิทรรศการ ตลอดจนเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวิจารณ์ผลงานศิลปะภายในงาน

จากผลการวิจัยข้างต้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนเชิงรุกออนไลน์ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตปริญญาบัณฑิต ของ จิรภา อรรถพร (2557) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ในชั้นศึกษาค้นคว้าผู้เรียนจะศึกษาค้นคว้าใบความรู้แต่ละสัปดาห์บนกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์เพื่อนำไปสู่กิจกรรมขั้นที่สอง ในชั้นเชื่อมโยงปัญหาผู้เรียนจะเชื่อมโยงปัญหาจากโจทย์ปัญหาที่อาจารย์ตั้งขึ้นกับใบความรู้ที่ผู้เรียนได้ศึกษาในชั้นศึกษาค้นคว้าเพื่อใช้ในการตอบโจทย์ปัญหาลงในกระดานออนไลน์ ในชั้นระดมสมองผู้เรียนจะต้องทำการระดมสมองร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม โดยเป็นการสรุปประเด็นจากเรื่องที่ได้อ่านศึกษาค้นคว้าจากใบความรู้ออนไลน์แต่ละสัปดาห์ลงใน Google Document ในชั้นสังเกตการณ์ผู้เรียนต้องเข้าไปศึกษาข้อมูลผลการระดมสมองของกลุ่มอื่นจาก Google Document เพื่อนำมาใช้เชื่อมโยงอภิปรายในชั้นสะท้อนคิด ในชั้นสะท้อนคิดผู้เรียนต้องสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากชั้นศึกษาค้นคว้า ชั้นเชื่อมโยงปัญหา ชั้นระดมสมอง และชั้นสังเกตการณ์ ว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากสิ่งที่เรียนกิจกรรมในทุกๆ ขั้นตอน นอกจากผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเองแล้ว ผู้สอนจะเข้ามาสังเกตร่องรอยพฤติกรรมของผู้เรียน พร้อมให้คำแนะนำและความช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีกด้วย ซึ่งจากผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับกระบวนการของรูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

อภิปรายผล

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอนี้ได้พัฒนาขึ้นมาจากการศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา และการสัมภาษณ์ข้อมูลในเชิงลึกจากอาจารย์ผู้ประสานงานและ/หรือผู้จัดการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา และสอบถามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาภายในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ 1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2) มหาวิทยาลัยขอนแก่น 3) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสัมภาษณ์ความต้องการจากอาจารย์ในหลักสูตรศิลปศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่มีวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษา โดยรูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาที่ผู้วิจัยได้ออกแบบขึ้นมานั้นมีจุดประสงค์ เพื่อให้ให้นิสิตนักศึกษาได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนศิลปะ การจัดการหลักสูตร การวัดและประเมินผล การสร้างนวัตกรรม ตลอดจนการวิจัยผลงานศิลปกรรม เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2548) ที่กล่าวถึงขอบเขตของการวิจัยในกลุ่มวิชาศิลปศึกษาว่าต้องประกอบด้วยการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนศิลปะ การวิจัยผลงานศิลปกรรม โดยจุดประสงค์ของการวิจัยในกลุ่มวิชาศิลปศึกษาที่ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ได้กล่าวไปในข้างต้นยังแยกออกจากจุดประสงค์ของการวิจัยทางศิลปะ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกของมนุษย์เป็นหลัก ไม่ได้มุ่งเน้นประโยชน์ในทางปฏิบัติใดเป็นพิเศษ ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมานี้จะส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองภายใต้การควบคุมดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาตามกระบวนการของรูปแบบ และพัฒนาผลงานออกมาตรงตามจุดประสงค์ของการวิจัยทางด้านศิลปศึกษา โดยรูปแบบการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วว่ามี ความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้จริงตรงตามจุดประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์สามารถแยกออกไปได้มากกว่า 1 วิชา เพื่อเพิ่มเวลาในการศึกษาและปฏิบัติงานของนิสิตนักศึกษา โดยต้องคำนึงถึงเงื่อนไขต่างๆของหลักสูตรและจำนวนหน่วยกิต
2. แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาปริญญานิพนธ์ทางศิลปศึกษาสามารถทำได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละสถาบันและความเหมาะสม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมวิชาการ. (2542). *กระบวนการเรียนรู้และยุทธศาสตร์การเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด.

- จิรภา อรรถพร. (2557). การพัฒนารูปแบบการสอนเชิงรุกออนไลน์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตปริญญาบัณฑิต. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 9(4), 122-136.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2548). *การวิจัยทางศิลปะ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนาธิป พรกุล. (2552). *การออกแบบการสอน: การบูรณาการ การอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการเขียน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2556). *รูปแบบการเรียนการสอน:ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2550). *14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2557). *หลักและเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาสนอง ปัจโจปการี. (2555). *เทคนิคการศึกษาระดับอุดมศึกษา*. นนทบุรี: สัมปัญญะ.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2539). *คู่มือการทำรายงาน ภาคนิพนธ์ วิทยานิพนธ์*. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ประคอง กรณสูต. (2522). *สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2544). *การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ = Research methodology in behavioral sciences*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพิน บุญชูวงศ์. (2538). *หลักการสอน*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Giller, P. (2011). *Integrating research into the undergraduate curriculum: A case study from Ireland*. University College Cork.
- Reardon, D.F. (2006). *Doing your undergraduate project*. Thousand Oaks, Calif: SAGE.